

Ac. 639.

752

Ma-rahwa
K a l e n d e r.
1851.

AC. 639.

Ma = rahwa

K a l e n d e r

ehf

L ä h t - r a m a t

1851

aasta peale, pärrast

J e s u s e K r i s t u s e

sündimist.

Sel aastal on 365 päwa.

Pernus

cræditud, ja müa W. Pormi jures.

Märkide selletamine.

noor ku.

essimene werand.

täis ku.

wimne werand.

P. pühha.

p. pääw ja pärrast.

h. hommiko.

l. lõuna.

õ. õhto.

õ. õse.

e. enne.

Jõulo- ja Wastla-päwa wahhet on 8-nädd.

Der Druck dieses nur in den Ostsee-Provinzen zu gebrauchenden Kalenders wird unter der Bedingung gestattet, daß nach Beendigung desselben die vorschristmäßige Anzahl Exemplare an die Censur-Comitât eingesandt werde.

Dorpat, den 16. August 1850.

(L. S.) Stellv. Censor Mickwitz.

Mõnne sünduse mällestus ja arw.

Maailma loomise arwatakse	5800
Jesanda Jesuse Kristuse sündimiseft	1851
Tarto linna allustamiseft	821
Mil ristiusk Lihwlandi-male tulli	660
Tallina linna allustamiseft	632
Perno linna allustamiseft	596
Püssi-rohho leidmiseft	509
Ramato trükki-kunsti leidmiseft	411
Lutteruse usso-õppetuse parrandamiseft	334
Wanna katko-aiast sadik	194
Surest näljast Lihwlandi- ja Cesti-maal	156
Peterpurri linna allustamiseft	148
Teiseft katko-aiast sadik	141
Mil meie ma Wenne-rigi wallitsuse alla sai	141
Meie Keisre herra Nikolai sündimiseft	55
Tarto sure-koli ehk akkademi asutamiseft	49
Mil usi rõugid hakkati pandama	48
Rui Prantsus Musko tulli ning tedda Wenne-rigist wäljaeti	39
Cesti-ma tallo-rahwa priiks lastmiseft	34
Lihwlandi-ma tallo-rahwa priiks lastmiseft	32
Meie armoline Keiser Nikolai wallitsemas	26
Ue firriko-seaduse järrel Jummalatenistus	17
Mil wimane suur hinge-kirjotus olli	1

Kristuse ümberleikamist. Luf. 2, 21.

1 Esmasp.	Neäri: pään.	Alita Jummal!
2 Teisp.	Abel	Selge
3 Restnäd.	Sett	ja
4 Neljap.	Enok	fülm.
5 Rede	Simeon	☉ 6, 19' d.
6 laup.	3 Kunn. pään	Tulene.

Jesüs 12 aastat wanna. Luf. 2, 41.

7 Pühhap.	1. P. p. 3 K. P.	Annab
8 Esmasp.	Erart	rohkeste
9 Teisp.	Kasper	lund.
10 Restnäd.	Paawli pään	
11 Neljap.	Hugo	
12 Rede	Rein	☉ 9, 53' h.
13 laup.	Atso	Range

Pulmad Rana : linnas. Joann. 2, 1.

14 Pühhap.	2. P. p. 3 K. P.	fülm.
15 Esmasp.	Weliks	Tulene ja
16 Teisp.	Madli	lund.
17 Restnäd.	Tõnnise pään	

18 Neljap.	Jaaf	Heitlik
19 Rede	Sara	
20 laup.	Wab. Sebast.	☉ 7, 38' h.

Pealikust Kapernaumas. Matt. 8, 1.

21 Pühhap.	3. P. p. 3 K. P.	ilm.
22 Esmasp.	Wintsend	Parras
23 Teisp.	lala	fülm.
24 Restnäd.	Timoteus	
25 Neljap.	Paawli ümb.	Pilwitab.
26 Rede	Hans	Annab
27 laup.	Netta	

Jesüs laewa peäl. Matt. 8, 23.

28 Pühhap.	4. P. p. 3 K. P.	☉ 10, 32' h.
29 Esmasp.	Samuel	lund.
30 Teisp.	Ludolw	
31 Restnäd.	Ann	Karre

10mal Januaril tõuseb päike kell 8, 11 minu: ti, ja lähkääb loja kell 3, 49 minuti. Pään on 7 ja 6 17 tundi pikk.

1 Neljap.	Pirit	Kõlm.
2 Rede	Kõnula pääw	
3 laup.	Hanna	Pilwes.

Tõteggijaist winamäel. Matt. 20, 1.

4 Pühhap.	9 P. e. Kr. ü. P.	☉ 5, 5' h.
5 Esmasp.	Agata	Kõlm
6 Teisip.	Tora	
7 Kesknädd.	Rikart	lähhab
8 Neljap.	Salomon	fangemaks.
9 Rede	Polli	
10 laup.	Edo	☾ 11, 15' d.

Seme langeb mitmesugguse ma peale. Luk. 8, 4.

11 Pühhap.	8 P. e. Kr. ü. P.	Annab
12 Esmasp.	Karolina	
13 Teisip.	Penigna	lund.
14 Kesknädd.	Walentin	
15 Neljap.	Tina	Tulene

16 Rede	Jula	ja
17 laup.	Konstantin	Kõlm.

Kristuse kannatamisest. Luk. 18, 31.

18 Pühhap.	7 P. e. Kr. ü. P.	
19 Esmasp.	Susanna	☉ 2, 51' d.
20 Teisip.	Wastla pääw	
21 Kesknädd.	Tuhka pääw	Sulla
22 Neljap.	Peetri pääw	ilmoke.
23 Rede	Mina	
24 laup.	Maddise pääw	Kõlm

Kristust kiusatakse. Matt. 4, 1.

25 Pühhap.	1. P. paastus.	lähhab
26 Esmasp.	Nestor	☾ 11, 21' d.
27 Teisip.	Lembit	
28 Kesknädd.	Palwe pääw	fangemaks.

Iomal Webruaril tõuseb päike kell 7, ja lähhab
loja kell 5. Pääw on 10 ja ö 14 tundi pikk.

1 Neljap.	Ado	Annab
2 Kede	Lowisa	
3 laup.	Kadde	lund

Kananea; ma naesest. Matt. 15, 21.

4 Pühhap.	2. P. paastus.	☉ 2, 55' p. l.
5 Esmasp.	Widrik	
6 Teisip.	Kotwrid	ja peab
7 Kesknädd.	Perpetua	
8 Neljap.	Sinmo	fanger
9 Kede	Põri pääw	
10 laup.	Mif	fülma.

Kristus aiab kurja waimo wälja. Luf. 11, 14.

11 Pühhap.	3. P. paastus.	Ilmad
12 Esmasp.	Kregor	☉ 3, 2' p. l.
13 Teisip.	Ernst	
14 Kesknädd.	Matilde	lähhawad
15 Neljap.	lugus	sojemaks.
16 Kede	Gabriel	
17 laup.	Truto	Pilwes.

Kristus södab 5000 meest. Joann. 6, 1.

18 Pühhap.	4. P. paastus.	Päwa
19 Esmasp.	Josep	
20 Teisip.	Mila	☉ 8, 9' d.
21 Kesknädd.	Pent	
22 Neljap.	Kamael	fulla
23 Kede	Tiits	
24 laup.	Koort	ja

Jesust wiisatasse kiwwidega. Joann. 8, 46.

25 Pühhap.	5. P. paastus.	õse fülma.
Paasto Maarja pääw		

26 Esmasp.	Manuel	Pilwes.
27 Teisip.	Kustaw	
28 Kesknädd.	Rido	☉ 8, 39' h.
29 Neljap.	Wane	
30 Kede	Uad	Uddune.
31 laup.	Tetel	

romal Martsil tõuseb päike kell 6, ja lähhaw
loja kell 6. Pääw on 12 ja d 12 tundi pikk.

Kristuse jesse sõitmisest. Matt. 21, 1.

1 Pühhap.	6. P. paast. Karjalastm. p.	
2 Esmasp.	Ingel	Selge.
3 Teisip.	Werdinand	
4 Kesknädd.	Ambrosius	12, 1' 6
5 Neljap.	Suur Neljap.	Raunis
6 Rede	Suur Rede	
7 laup.	Aron	foe.

Kristuse ülestõusmisest. Mark. 16, 1.

8 Pühhap.	1. Pühha.	Heitlik
9 Esmasp.	2. Pühha	ja
10 Teisip.	leo	
11 Kesknädd.	Kerman	8, 34' 6
12 Neljap.	Julius	tormine.
13 Rede	Juf	
14 laup.	Rünni pään	Pilwes.

Kinnipandud ukst. Joann. 20, 19.

15 Pühhap.	1. P. p. üll. P.	Wihma.
16 Esmasp.	Karin	Niiske

17 Teisip.	Rudolw	tuul.
18 Kesknädd.	Waler	
19 Neljap.	Maia	10, 38' e.l.
20 Rede	Pärt	
21 laup.	Siim	Selged

Hea tarjane. Joann. 10, 11.

22 Pühhap.	2. P. p. üll. P.	sojad
23 Esmasp.	Jurri pään.	ilmokes-
24 Teisip.	Albert	fed.
25 Kesknädd.	Markuse p.	
26 Neljap.	Toots	3, 10' p.l.
27 Rede	Uddo	Mürri-
28 laup.	Wabo	tab

Ürritese aja pärrast. Joann. 16, 16.

29 Pühhap.	3. P. p. üll. P.	ja
30 Esmasp.	Eraft	foe.

10mal Aprilil tõuseb päike kell 4, 39 minuti, ja wereb kell 7, 21 minuti. Pään on 15 ja 8 9 tundi pitk.

1 Teisip.	Wolbri p.	s. külli näd.	Wihma.
2 Resknädd.	Sigismund		
3 Neljap.	+ leidmise p.		9, 41' b.
4 Rede	Tio		
5 laup.	Kottart		Dige

Kristuse ärraminnefest. Joann. 16, 5.

6 Pühhap.	4. P. p. üll. P.	7. külli nädal.	sojad
7 Esmasp.	Jetta		
8 Teisip.	laas		suised
9 Resknädd.	Niggulas		ilmad.
10 Neljap.	Kert		
11 Rede	Wifto		2, 41' d.
12 laup.	Tidrif		Wihma.

Digest pallumifest. Joann. 16, 23.

13 Pühhap.	5. P. p. üll. P.	6. külli näd.	Willo
14 Esmasp.	Kristian		
15 Teisip.	Sohwi		tuul.
16 Resknädd.	Kreet		
17 Neljap.	Suur risi p.		Peab d

18 Rede	Erif	6. f. n.	10, 23' d.
19 laup.	Willip		

Rõmustajast. Joann. 15, 26.

20 Pühhap.	6. P. p. üll. P.	5. külli nädal.	Sojad
21 Esmasp.	Trino		
22 Teisip.	Mili		ilmad.
23 Resknädd.	Aed		
24 Neljap.	Ester		Annab
25 Rede	Urbanus		8, 4' d.
26 laup.	Edart		soja

Pühhast Waimust. Joann. 14, 23.

27 Pühhap.	1. Suiste P.	4. külli näd.	wihma.
28 Esmasp.	2. Suiste P.		
29 Teisip.	Mats		Dige
30 Resknädd.	Wigand		
31 Neljap.	Nelli		soe.

Iomal Mail tõuseb päike kell 3, 36 minuti, ja lähkää loja kell 8, 24 minuti. Päaw on 17 ja d 7 tundi pikk.

1 Rede	Jlo	4. t. n.	☉ 8, 21' d.
2 laup.	Merta		Annab

Jesus ja Nikodemus. Joann. 3, 1.

3 Pühhap.	3 oino Jum. P.	paljo
4 Esmasp.	Wridrika	wihma.
5 Teisip.	Poniwafius	Rulmad
6 Resknädd.	Artus	ööd.
7 Neljap.	lukretsia	
8 Rede	Medardus	
9 laup.	Dirkem pääw	☉ 8, 11' d.

Nikkas mees ja Laatsarus. Luk. 16, 19.

10 Pühhap.	1. P. p. 3 a. J. P.	Willo.
11 Esmasp.	Peep	Mürri.
12 Teisip.	Aulika	tab.
13 Resknädd.	Tobi	
14 Neljap.	Tetlow	Ennamiste
15 Rede	Wiit	
16 laup.	Justina	selged

Surest õhto sõmaajast. Luk. 14, 16.

17 Pühhap.	2. P. p. 3 a. J. P.	☉ 8, 1' h.
18 Esmasp.	Homer	
19 Teisip.	Tints	ilmad.
20 Resknädd.	Minni	
21 Neljap.	Rael	Willo.
22 Rede	Tilt	
23 laup.	Uksel	☉ 12, 45' d.

Ärrakaddunud lambast. Luk. 15, 1.

24 Pühhap.	3. P. p. 3 a. J. P.	Jani pääw.
25 Esmasp.	Wio	
26 Teisip.	Jeremias	Pilwes
27 Resknädd.	Waldefa	
28 Neljap.	Josua	ja
29 Rede	Peter Pauli p.	
30 laup.	Willa	foe.

Iomal Junil tõuseb päike kell 3, 7 minuti, we:
reb kell 8, 53 minuti. Pääw on 18 tundi 28
minuti ja 5 tundi 32 minuti pikk.

Olge armolised. Lut. 15, 1.

1 Pühhap.	4. P. p. 3 a. J. P.	☉ 8, 51' h.
2 Esmasp.	Heina Maarj. p.	
3 Teisip.	Kornelius	Annab
4 Restnäd.	Ulrik	
5 Neljap.	Anselm	raskeste
6 Rede	Hektor	
7 laup.	Temetrius	wihma.

Rohkest kalla; sagist. Lut. 5, 1.

8 Pühhap.	3. P. p. 3 a. J. P.	Mürristab
9 Esmasp.	Annikas	☉ 12, 16' l.
10 Teisip.	7 wennaste p.	ja
11 Restnäd.	Eleonora	
12 Neljap.	Hindrik	annab
13 Rede	Marreti pään	
14 laup.	Ponament	wihma.

Wariseride digusest. Matt. 5, 20.

15 Pühhap.	6. P. p. 3 a. J. P.	Apostl. laht.
16 Esmasp.	larrats	☉ 4, 17' p. l.

17 Teisip.	Aleksius	Allaline
18 Restnäd.	Rosina	
19 Neljap.	Rabbe	saddu.
20 Rede	Elias	
21 laup.	Daniel	Tormine.

4000 mehhe sõdmišest. Mark. 8, 1.

22 Pühhap.	7. P. p. 3 a. J. P.	Maria Mad.
23 Esmasp.	Kirsti	☉ 6, 44' h.
24 Teisip.	Kristina	
25 Restnäd.	Jakobi pään	Tasfane
26 Neljap.	Anna	ilmoke.
27 Rede	Marta	
28 laup.	Plato	Wihma.

Walle; prohweridest. Matt. 7, 15.

29 Pühhap.	8. P. p. 3 a. J. P.	Olewi pään.
30 Esmasp.	Enn	☉ 11, 19' d.
31 Teisip.	Ern	Poudne

10mal Julil tõuseb päike kell 3, 35 minuti,
ja lähhab loja kell 8, 25 minuti. Pään on 17
ja 6 7 tundi pikk.

1 Kesknaäd.	Deetruse wang.	ilm.
2 Neljap.	Hannibal	Kaunis
3 Rede	August	foe.
4 laup.	Mia	
Ülletohtusest maja : piddajast. Lut. 16, 1.		
5 Pühhap.	9. P. p. 3 a. 3. P.	Kasked
6 Esmasp.	Eugenius	wihma
7 Teisip.	Tönno	2, 35' 6.
8 Kesknaäd.	Kotlep	ood.
9 Neljap.	Romanus	Selge,
10 Rede	Lauritse pääw	
11 laup.	Olga	
Jerusalemma ärrarikkumifest. Lut. 19, 41.		
12 Pühhap.	10 P. p. 3 a. 3. P.	foe ja
13 Esmasp.	Madde	11, 56' 6.
14 Teisip.	Eusebius	wagga.
15 Kesknaäd.	Käli Maari. p.	
16 Neljap.	Isak	Mürrištub.
17 Rede	Wilibald	

18 laup.	leno	Wihma.
Wariser ja tõlner. Lut. 18, 9.		
19 Pühhap.	11 P. p. 3 a. 3. P.	Ilm
20 Esmasp.	Pernart	
21 Teisip.	Rutt	3, 29' p. l.
22 Kesknaäd.	Willibert	selgib.
23 Neljap.	Sakarias	Wagga ja
24 Rede	Pereli pääw	kenna
25 laup.	ludwik	
Kurdist ja teletumast. Mart. 7, 31.		
26 Pühhap.	12 P. p. 3 a. 3. P.	sui ilm.
27 Esmasp.	Jeppart	Heitlik.
28 Teisip.	Rusti	
29 Kesknaäd.	Joann. huff.	3, 20' p. l.
30 Neljap.	Aleksander	
31 Rede	Rebekka	Wihma.
Iomal Augustil tõuseb päike kell 4, 39 minuti, ja wereb kell 7, 21 minuti. Pääw on 14 tundi 42 minuti ja 6 9 tundi 18 minuti pikk.		

1 laup.	Egidius	Willud
Preester ja Samaria mees. Lut. 10, 23.		
2 Pühhap.	13P.p.3a.3.P.	ööd.
3 Esmasp.	Mango	Heitlik
4 Teisip.	Mall	ja
5 Restnadd.	Moses	
6 Neljap.	Magnus	3, 5' p. l.
7 Rede	Regina	
8 laup.	Maria sünd. p.	tulene.
Künnest piddalitöbbisest. Lut. 17, 11.		
9 Pühhap.	14P.p.3a.3.P.	Hakkab
10 Esmasp.	lina	
11 Teisip.	Pöri pääw	õ külma
12 Restnadd.	Sirus	
13 Neljap.	Amatus	7, 48' h.
14 Rede	Risti üllend.	
15 laup.	Nikodemus	piddama.

Ammonast. Matt. 6, 24.

16 Pühhap. | 15P.p.3a.3.P. | Uddendab

17 Esmasp.	Tõns	wihma.
18 Teisip.	Titus	Rasked
19 Restnadd.	Werner	
20 Neljap.	Jana	4, 6' h.
21 Rede	Marreufe pääw	
22 laup.	Morits	wihma

Maini : linna surnust. Lut. 7, 11.

23 Pühhap.	16P.p.3a.3.P.	saod.
24 Esmasp.	Joann. sam.	Tormine.
25 Teisip.	Kleopas	
26 Restnadd.	Joann. öpp.	Heitlik.
27 Neljap.	Adolw	
28 Rede	Wentsel	8, 9' h.
29 laup.	Mihkle pääw	Selge.

Wee : többisest. Lut. 14, 1.

30 Pühhap. | 17P.p.3a.3.P. | Leikuse P.

11mal Septembril tõuseb päike kell 6, ja läh:
hää loja kell 6. Pääw on 12 ja õ 12 tundi pikk.

1 Esmasp.	Wolmer	Pilwes.
2 Teisip.	Prants	Wihma.
3 Restnäd.	Jairus	Wagga
4 Neljap.	Prantsiskus	
5 Rede	Amalie	
6 laup.	Wides	C 14,49' 82

Suremaist käsust. Matt. 22, 34.

7 Pühhap.	18P.p.3a.3.P.	ja
8 Esmasp.	Samel	waifne
9 Teisip.	Pridrik	ilmoke.
10 Restnäd.	Rai	4,46' p. l.
11 Neljap.	Purkart	
12 Rede	Walwrid	
13 laup.	Angelus	

Alwatud innimesest. Matt. 9, 1.

14 Pühhap.	19P.p.3a.3.P.	Pilwitab.
15 Esmasp.	Hedwig	Niiske.
16 Teisip.	Tefla	
17 Restnäd.	Olop	Tulene.

18 Neljap.	Luka päaw	
19 Rede	Ello	18,54' d.
20 laup.	Wendelin	

Pulma rideft. Matt. 22, 1.

21 Pühhap.	20P.p.3a.3.P.	Lutteruse P.
22 Esmasp.	Kell	Hakkab
23 Teisip.	Sewerin	kulmale
24 Restnäd.	Salome	minnema.
25 Neljap.	Krispin	
26 Rede	Amandus	Sajab
27 laup.	Kapitolin	

Kunninga: mehhe poeaf. Joann. 4, 47.

28 Pühhap.	21P.p.3a.3.P.	12,58' d.
29 Esmasp.	Eltis	raitsakast.
30 Teisip.	Upsalon	Wihma.
31 Restnäd.	Wottele	

romal Oktobril tõuseb päike kell 7, 15 minuti,
ja lähkääb loja kell 4, 45 minuti. Päaw on 9
ja d 15 tundi pikk.

1 Neljap.	Pühhade pääw	Heitlik.
2 Rede	Singede pääw	
3 laup.	Atko	lund.

Kawwalast sullasest. Matt. 18, 23.

4 Pühhap.	22P.p.3a.J.P.	10, 58' e.l.
5 Esmasp.	Lotta	
6 Teisip.	Lenard	Kaunis
7 Resknädd.	Enno	fülm.
8 Neljap.	Brits	
9 Rede	Teodor	Uddu-
10 laup.	Martin Lutt.	wihm.

Kohto rahhast. Matt. 22, 15.

11 Pühhap.	25P.p.3a.J.P.	3, 43' d.
	Mart. piisk.	
12 Esmasp.	Jonas	Selge
13 Teisip.	Arkadius	
14 Resknädd.	Aurora	ilm
15 Neljap.	Leopold	
16 Rede	Asse	ja fange

17 laup.	Ottomar	fülm.

Jairi tütreft. Matt. 9, 18.

18 Pühhap.	24P.p.3a.J.P.	5, 4' p. l.
19 Esmasp.	Liisbet	
20 Teisip.	Amos	Pilwes.
21 Resknädd.	Maria ohw. p.	
22 Neljap.	Pastian	Rülm
23 Rede	Klement	
24 laup.	Jofias	lähhab

Hirmsast ärrarikkumisest. Matt. 24, 18.

25 Pühhap.	25P.p.3a.J.P.	Surnute P.
	Kadrina pääw	
26 Esmasp.	Ronrad	5, 4' p. l.
27 Teisip.	Jesaias	
28 Resknädd.	Ratta	ikka
29 Neljap.	Ewart	
30 Rede	Andrese pääw	fangemaks.

10mal Nowembril tõuseb päike kell 8, 35 minuti, ja lähhab loja kell 3, 25 minuti. Pääw on 7 ja d 17 tundi pikk.

1 laup.	Urent	Pakkane
Kristuse sisse sõitmisest. Matt. 21, 1.		
2 Pühhap.	1. Kr. tull. P.	külm.
3 Esmasp.	Kola	7, 3' d.
4 Teisip.	Parbo	lund.
5 Restnäd.	Sabina	
6 Neljap.	Uiggula pädw	Parras
7 Rede	Maunus	
8 laup.	Maria sam. p.	talwe
Wiimse päwa tähtedest. Luk. 21, 25.		
9 Pühhap.	2. Kr. tull. P.	Lühhem p.
10 Esmasp.	Judit	5, 10' p. l.
11 Teisip.	Woldemar	
12 Restnäd.	Eili	ilm.
13 Neljap.	Luutsija	Restminne
14 Rede	Nikafius	
15 laup.	Joanna	külm.
Joannes wangi tornis. Matt. 11, 2.		
16 Pühhap.	3. Kr. tull. P.	Selge.
17 Esmasp.	Hinno	

18 Teisip.	Kristohw	2, 51' p. l.
19 Restnäd.	lot	
20 Neljap.	Abram	Pakkane
21 Rede	Toma pädw	
22 laup.	Peata	külm.

Joannese tunnietus. Joann. 1, 19.

23 Pühhap.	4. Kr. tull. P.	
24 Esmasp.	Adam. Ewa	Külm
25 Teisip.	1. Jõulo P.	
26 Restnäd.	2. Jõulo P.	7, 45' h.
27 Neljap.	Ehw. Joann.	
28 Rede	Säta laste p.	annab
29 laup.	Noa	

Simeon ja Hanna. Luk. 2, 33.

30 Pühhap.	P. p. Jõulo	
31 Esmasp.	Silvester	taggasi.

10mal Tetsembril tõuseb päike kell 9, 14 minuti, ja wereb kell 2, 46 minuti. Pädw on 5 tundi 32 minuti ja d 18 tundi 28 minuti pikk.

Päwa- ja ku-warjutamissed.

Tännawode warjutakse päikest kaks korda ja kuud kaks korda; agga on meie maal kummagist üks nähtaw.

1) Ku warjutamine hakkab 5. Januaril kello 5, 16 minudi ajal ja lõppeb kello 7, 36 minudi ajal.

2) Päwa warjutamine hakkab 16. Julil pärast lõunat kello 3, 41 minudi ajal ja lõppeb kello 5, 42 minudi ajal.

Krono = pühhad,

mis ue kirriko seaduse järrele ka Ma kirrikutes tullewad piddada.

1. Gurri-ku 17. päwal. Tsesarewitsi Surewürsti Aleksander Nikolajewitsi, Wenne-rigi aujärje pärris pärrija sündimise päaw.

2. Gurri-ku 21. päwal. Meie sure Keisri praua, Aleksandra Weodorowna nimme päaw.

3. Jani-ku 25. päwal. Meie sure Keisri ja kdiige Wenne-rigi Wallitseja Nikolai Pawlowitsi sündimise päaw.

4. Heina-ku 1. päwal. Meie sure Keisri praua, Aleksandra Weodorowna sündimise päaw.

5. Leikuse-ku 22. päwal. Meie sure Keisri herra ja temma Abbitasa kronimise päaw.

6. Leikuse-ku 30. päwal. Wenne-rigi aujärje pärris pärrija, Surewürsti Aleksander Nikolajewitsi nimme päaw.

7. Talwe-ku 20. päwal. Meie sure Keisri Nikolai Pawlowitsi wallitsuse hakkatuse päaw.

8. Jõulo-ku 6. päwal. Meie sure Keisri herra Nikolai Pawlowitsi nimme päaw.

Meidsinnatsid Krono-pühhi petakse nenda kui Paasto jutluse päawi.

Üllemawallitseja suggufelts.

Nikolai I. kdiige Wenne-rigi wallitseja ja Keiser, ning ka Pola-ma kuningas j. n. e. sünd. 25. Junil 1796.

Aleksandra Weodorowna, Keisri praua; sünd. 1. Julil 1798.

Nende lapsed:

1) Tsesarewits, suurwürst ja aujärje pärrija Aleksander Nikolajewits; sünd. 17. Aprillil 1818. Temma praua Tsesarewna Maria Aleksandrowna; sündinud 27. Julil 1824.

Nende lapsed: 1) Nikolai Aleksandrowits; s. 8. Septembril 1843. 2) Aleksander Aleksandrowits; s. 26. Webr. 1845. 3) Wladimir Aleksandrowits; s. 10. Aprillil 1846. 4) Aleksei Aleksandrowits; s. 2. Jan. 1850.

2) Suurwürst Konstantin Nikolajewits; sünd. 9. Septembril 1827.

Temma praua Aleksandra Josepowna; sündin. 8. Julil 1830.

Nende laps: Nikolai Konstantinowits;
sünd. 2. Webruaril 1850.

3) Suurwürost Nikolai Nikolajewits; sünd. 27.
Julil 1831.

4) Suurwürost Mihail Nikolajewits; sünd. 13.
Oktobril 1832.

5) Suurwürosti Printsess Maria Nikolajewna;
Leuchtenbergi Printsi Maksimiliani praua; sünd.
6. Augustil 1819.

Nende lapsed: 1) Maria Maksimilianow-
na; sünd. 4. Oktobril 1841. 2) Nikolai Mak-
similianowits; sündin. 23. Julil 1843. 3)
Eugenia Maksimilianowna; sündinud 20.
Martsil 1845. 4) Eugen Maksimilianowits;
sünd. 27. Jan. 1847. 5) Sergei Maksimi-
lianowits; sünd. 8. Tetsembril 1849.

6) Suurwürosti Printsess Olga Nikolajewna; Wir-
tembergi Printsi Karel Wridrik Aleksandre
praua sünd. 30. Augustil 1822.

Helena Pawlowna; Wirtembergi Printsess, Suur-
würost Mihail Pawlowitsi leste praua; sündin.
29. Tetsembril 1806.

Temma tüttar: Katarina Mihailowna, suur-
würosti Printsess; sünd. 16. Augustil 1827.

Keisri õed:
Maria Pawlowna, suurwürosti Printsess, Wel-
smari-ma wallitseja Karel Wridriko praua; sünd.
4. Webruaril 1786.

Anna Pawlowna, suurwürosti Printsess, Hollandi-
ma kunninga Willem II. praua; sündin. 7. Ja-
nuaril 1795.

Teada = andmine,
mil ramato = postid tulles ja lähhawad.

Igga Kesknäddala ja Laupäaw tulles postid, ja
towed ramatuid iggast ma jaut, ning lähhawad ka
neilsammal päiwi jälle ärra.

Ramatud mis ärra sadetakse wdetakse wasto: igga
Teisipäaw ja Nede pärrast lõunat kello 4 kunni 6,
wdetakse rahha-ramatud ja muud hinna wärlisid as-
jad mis Riia, Tartu, Moskwa ja kõige wenne-ma siise
lähhawad wasto; agga muud ramatud igga Kesknä-
dal ja Laupäaw enne lõunat kello 8 kunni 10. ---
Ramatud mis Tallina, Peterpurri ja Öare-male läh-
hawad, igga Kesknäddala ja Laupäaw pärrast lõunat
kello 4 kunni 6.

Ramatud mis kõige Wenne-riki lähhawad, maks-
wad 10 foppikad hõbbekat lodi pealt.

Lada päiwe näitus.

Neäri = ku,
7mal Orgital 2 päwa. — Riigas 3 päwa ja Tartus
saksa laad 3 näddalat. 10. Haapsalus 2 päwa. 17.

Kolowerres, Läne-maal, 2 päwa. 27. Rakwerre-linn.
2 päwa. — Raplas, 3. Nedel pärrast Meäri.

Küünla : ku,

2sel Paltiskis 2 päwa. — Balkas ja Willandis saksa
laat, mõlemad 8 p. 3. Paide-linnas. 6. Kures-
sare-linn., saksa laat, 10 p. 22. Wõro-linn., saksa
laat, 8 p. — Lihhulas, Esmaspä enne Wastlapäwa.
— Willandis, nädal pärrast Suurt Neljapäwa.

Jani : ku,

11mal Wõnno-linn., 7 p. 16. Rakwerre-linn., 2
p. 20. Rigas 3 nädalat ja Tallinas, saksa laat 2
näd. 22. Willandi-linnas, 2 p. 24. Walga- ja
Wõro-linn. 25. Paide-linn. 29. Tartu-linn. ja
Tarwaste-mõisas.

Seina : ku,

2sel Karksi-mõis. 20. Pernus saksa laat, 3 nädalat
ja Rigas, willa laat, 3 p. 26. Wolmeri-linnas.

Leikuse : ku,

10mal Lemsi-linn. — Moisekaste-mõis., Wõro-maal,
ja Walga-linnas. 15. Helme-mõis. 24. Ross- ja
Rosi-mõis., Wõro-maal. 27. Ue-mõis., Willandi-
maal. 29. Killingi-mõisas. 30. Kaantso-mõisas.

Mihkle : ku,

2sel Abja-mõisas. 4. Näppina-mõisas. 6. Tafe-
peri-mõisas, Helmekihh. 8. Adseli, Kastna, Purt-
niko-, Rõuge-mõisas ja Tartu-linnas. 10. Wõn-

niste-mõisas. — Oldre-mõisas ja Paide-linnas.
13. Põrawerre-mõis. 14. Antso-mõis. ja Haaps-
salo-linn. 15. Kuressares-linn. — Koorte, Põlts-
sama ja Sallatsi-mõis. 17. Kirrepil, Tartu-maal.
18. Audro-mõis. 20. Wendra-mõis. 21. Paltis-
kis, — Senno-mõis. ja Wolmeri-linn. 24. Jõh-
wis, — Lihhola, Willandi ja Wõro-linn. 26.
Tallina-linn. 3 päwa. 29. Walga-linn. — Keb-
laste ja Keila-mõisas. — Rakwerre, Tartu ja
Wastse-linn. — Pernus, Esmasp. ja Teisip. enne
Mihkle p. — Jõelehes, Harjo-maal näd. pärr.
Mihkelt. — Raplas, esim. Nedel pärr. Mihkelt.

Wina : ku,

1sel Kuressare-linn. 2. Waste-mõis. 4. Kollo-
werres, Läne-maal. 6. Tarwastemõis. 9. Lemsi-
linn. 10. Rõo-mõis. 15. Lustiwerre ja Westi-
mõis. 16. Wõnno-linn. 23. Wolmeri-linn.

Talwe : ku,

8mal Paide-linnas linna laat 2 päwa. 10mal
Mustweiküllas, Walga ja Wõro-linnas.

Jõulo : ku,

19mal Keblaste-mõis., linna laat 2 päwa. Mär-
jamal, 3mal Kristuse tullemise pühh. Pernus,
Esmaspä ja Teisipä enne Jõulo. 27. Walga-lin-
nas 10 päwa.

Wenne rigi sündusfed.

Sedda maad, mis praego Wenne-
maaks nimmetakse, hūti ennemuiste ūlle-
pea Rūta maaks, ja rahwast Rūta rah-
waks. Agga parrast aega mōda nimmetadi
ja nimmetakse weelgi Wenne rahwast ja
keiki neid, kedda nende arrusse loetakse, ūh-
tefokko Slawideks. Ja et surem hulk
Wenne rigi rahwast Slawid on — neid on
Wenne rifis praego rohkeste 58 miljoni
hinge — separrast on meil siis ka Wenne
rigi sündusfist rāfides isseārranis Slawi-
dega teggemist.

Kui jo mitmed teised Eiropa-ma rigid
kuulsaks ollid sanud, siis seisis Wenne-ma
alles pool-teādmatta. Ja temma assutusse
luggu fāib nenda: Ūks selts Rootsi, Nor-

wegi ja Tānnemargi rahwast olli ennast
fokko selfsinud — kedda ūhhe nimmega
Warāgerideks ehk Normannideks
nimmetakse — se selts ollid hakkajad meh-
hed; aiasid laewadega mōda merreāarsid
maid ja toitsid endid muist rōwimissest,
muist söddimissest. Needsammad lāksid ka
Some neme mōda ūlles ja seālt eddasi Wen-
ne-ma sisse, kus naad aastal 859 parrast
Kristust kolm pissokest Wenne-ma tūkki en-
neste fātte woitsid. Et siis Wennelastel sel
aial weel pārrist wallitsejat ei olnud, ja om-
meti sedda wāgga tarwis nāggid ollewad,
pallusid nemmad Warāgeride wūrstisid ehk
pea-mehhi ka enneste ūlle wallitseda. Lāksid
siis kolm hakkajad Warāgeri meest, kes
wennaksed,

Rurik, Sineus ja Truwor, omma
meestega ja assutasid Nowgorodi riki, mis
nemmad kolmekeste enneste keskes jaggasid.
Agga kui Sineus ja Truwor warfi ārrasur-
rid, lastis Rurik maad ennese wallitsusse
alla fokko ja teggi sel wiisil Wenne rigi ja
ta nimme assutus, aastal 864 parrast

Kristust. Kuriki esimesed (Wenne rigi) maad olli meie aegsed Peterburri, muist Ces. ti, Nowgorodi ja Pleskowi kubermangud. Senna jure wõitis ta aega möda weel teised püssokessed ma. tükkid. — Üks teine Warägeride selts asutas Kiemi riki, agga as. sujad kaddusid sealt isse aega möda ärra. — Kuriki suggu wallitses Wenne riki 1598 aastast sadik. Kurik lõppetas omma ello au ja õnnega wallitsedes, surri aastal 899, ja andis wallitsusse otsust omma suggulase.

Olegi hõlks, kes senni pididi wallitsema, kui ta ennese poeg Igor täie-ealisseks pididi sama, kes sel aial alles nelja aastane olli. Oleg lastis Nowgorodi ja Kiemi rigi kõrko ühheks rigiks, korjas hulga mehhi, läks Kreka male sõddima, sai woimust ja tulli sure war. randussaga taggasi; ja olli ka peälegi Kreka rahwaga sedda seadust teinud, et Wenne rahwal pididi lubba ollema Kreka rahwaga wastamissi kaubelda. Oleg surri, ni kui rā. gitakse, aastal 912 ussi nõelamissesse. Rigi wallitsus sai nüüd Kuriki poja Igori kätte. Se läks ka aastal 944

Kreka male sõddima, agga ei sanud woito; aasta pärast läks ta jälle — ja siis heitis Kreka rahwas alla, pallus armo ja lubbas maksu maksta. Üks selts Wenne lasti, nim. metud Trewierid, kellega ta enne ka olli sõd. dinud, agga ka mitte ta alla polnud sanud, tapsid tedda sel sammal aastal ärra, mil ta Kreka rahwa peäle woimust olli sanud. Igori järrele sai ta abikasa

Olga wallitsema, sest ta poeg olli alles selsammal aastal sündinud, kui ta isse otse sai. Pärast Igori surma tahtis Trewieride würst, kus Igor ärra olli tappetud, Igori leske Olgat ommale abikasaks. Agga Olga ei tahtnud, waid korjas peälegi hulga mehhi, läks ja põlletas Trewieride linna ärra, ja tassus sel wiisil omma mehhe ärratapmist nende kätte. — Pärast sedda jaggas ta om. ma rigi maakondadesse, seadis kindlad maksud ja allustas Pleskowi linna ehitust. Tubba sel aial tullid esimesed ristiusso sädmed Kiemi linna, ja Olga isegi läks Konstanti. nopli linna, lastis ennast Kreka usko risti. tada ja wõttis nimmeks Helena. (Sel

aial olli keif se Türgi-ma jaggo, mis Eiro-
pamaal, ja ka Konstantinopli lin Krefa wal-
litsejatte ja rahwa kâes.) Olga ehk nüüd
ristitud nimmega Helena wallitsust olli 20
aastat. Siis sai ta poeg

Wäto slaw (Swjatoslaw) rigi peäle, kes
jâi endise paggana usso sisse: kummardas
ebbajummalat Perunit ja sâi omma meeste-
ga hobbose lihha. Muido olli ta moistlik
ja wisikas wallitseja. Aastal 970 jaggas ta
rigi omma kolme poiale; tedda ennast tapsid
3 aastat pârast rigi ârrajaggamist ta waen-
lased ârra. Agga pârast temma surma lâk-
sid ta 3 poega isfeskis tûllisse, kunni 2 neist
otsa said ja

Wladimir üksi järrele jâi ja keif wal-
litsust ennese kätte sai. Temma olli es-
site ristiussu waenlane: pûdis omma rah-
wa seas paggana rahwa kombid ûllewel pid-
dada ja lastis ka foggoni ebbajummalattele
innimesi ohwerdada. Agga pârast sai ta
parremad mõtted ja tahtis ristiussu heita.
Lâks siis aastal 988 Krefa male, kossis Krefa
keisri õe abbikasaks ja lastis ennast ûhtlase

Krefa ussoõppetusse peäle ristitada. Se
peäle lastis ta warsi ebbajummalatte kuiud
ârrakautada, andis rahwale kâsko ristiussu
wasto mõtta, mis ka Kiewis peagi hea mele-
ga wasto woeti, agga Nowgorodis olli esite
wastotõrkumist. Wladimir armastas om-
mas rifis rahho; — ta teggi allamattete se
lâbbi paljo head, et ta woõrast madest keif-
suggu ammetmehhi omma rifi asfutas, kau-
baaiamist parrema jone peäle satis ja folid
seadis. Agga wimaks teggi ta se lâbbi om-
meti suurt kahjo, et ta selle aegse seadusse jär-
rele rigi omma 8 poiale ârrajaggas, mis
lâbbi se riik keif pissefeskis jaggudeks sai.
(12 poega olli Wladimiril olnud, agga 4
neist ollid enne rigi jaggamist ârrasurnud.)
Piddid kûl Wladimiri poiad issa seadmissu
järrele selle wenna seadmissu alla heitma,
kes Kiemi rigi peäle sai; — agga ni pea, kui
issa aastal 1015 ârra surri, lâksid poiad is-
feskis tûllisse: Wladimiri kaswatif

Wätopolk (Swjatopolk) tappis 3 Wla-
dimiri poega ârra, selle seast Poris wägga
targa ja Kleb waitse wisiga mehhed ollid.

Seddassamma tahtis ta ka ühhe neljandama poiaga tehha, agga ta aeg ehk moõd olli täis, piddi isse põggenema, ja surri Põmima raiale willetsat surma. Pärast sedda luggu sai Wladimiri poeg

Jaroslav Nowgorodi ja Kiwi rigi üle, nimmetas Kiwi riki suurvürsti rigiks ja linna rigi pealinnaks. — (Et Wenne rigi sündustest kõnneleminne wägga laialdaseks ja se läbbi ka kōgoni seggaseks lähhaks, kui iggast ühhest wāhhāmast rigist seie kõrwa middagi panneks, sepärast lähhān pessa-paifadest finnipiddades eddasi.) — Jaroslawi aial ehhitadi Tarto lin aastal 1030; ta laskis mitmed head ramatud Kreka kelest Wenne keele ümberkirjotada, ja kirjotas ka issegi monned, — sest ta olli selle põlwe aia järrele fangeste kōlitud. — Jaroslawi norem wend Tislaw (Mstislaw) woitis ennese rigile mitmed ma-tükkid lissaks, ja kui ta ilma sugguta ärrasurri, said keik maad Jaroslawi kätte, mis läbbi Jaroslawi riik kauniks sureks sai. Agga se luggu, mis Wladimiri rigi kätte olli tulnud, se tulli ka Jaroslawi rigi

kätte: ta jaggas tedda omma nelja potale, kelle seast keige wannem

Jsāslaw Nowgorodi ja Kiwi rigi peale suurvürstiks sai ja ka ühtlase teiste peameheks; teised said Sernigowi, Perejaslawi ja Smolenski maad. (Ja teisi wāhhāmaid würstisid olli sellesinnatse immelikko jaggamisse läbbi peale 50 korjand.) Jsāslaw olli ommas ellus monda tulli kanda, sest er mitmed ta au ja riki kiusasid, ja jättiski wimaks omma ello nende kätte. Temma järrele sai ta wend

Sewolod (Wsewolod) sureks würstiks. Temma aial põlletasid waenlased Smolenski linna ärra ja laastasid mitmele korrale Wenne maad. Sewolod surri katko tõbbesse, ja olli enne surma omma poia Wladimiri päriaks nimmetanud. Agga Wladimir ei tahtnud, waid andis otsust omma issa-wenna Jsāslawi poia

Swātopolgi II. kätte. Ka temmagi aial kaisid mitto waenlast suurvürsti rigile nuhusseks, funni ta wimaks ommeti keikide

peäle woimust sai. Ja kui ta surri, sai walitsus ta isä Isäslawi ellatand wenna

Wladimiri II. kätte, aastal 1113. Ta isse foggoni wallitsust ei tahtnud, sest et Swätopolgi poiad mehhe-ealissed ollid, agga Riemi rahwas ei andnud järrele, sest et igakord temma nou läbbi hädda aial rahho sadud. Ja kui ta 12 aasta pärrast ärra surri, sai ta wannem poeg

Zislaw (Mstislaw) aastal 1125 rigi peäle. Se woitis Polotski ja Minski maad ennese alla ja andis omma poia Isäslawile. Ja neid, kes siamale suurwürsti rigile keige ennam tulli ollid teinud (kedda Polowtserideks nimmetadi) neid aias ta keige nende Ma piridest wälja. Temma asfemele sai aastal 1132 ta wend

Jaropolk II., kes tõssise ja waikse melega, ja õigusse ja rahho armastaja suurwürst olli. Ilma, et ta sedda olleks tahtnud, fisti tedda wäggise sõa kimplo ello otsani. Temma järgmisses sai

Wsewolod II., kes olli Swätoslawi II. suggust. Se olli esfimenne suurwürst, kedda

Wenne rigi üllem piiskop sure pühhitsemissegga kronis, enne ollid naad agga rahwa polest muido moistetud. Surma wodi peäl nimmetas ta omma poia Igori rigi pärriaks; agga rahwa tahtmist möda sai üks Wladimiri II. suggu poegadest

Isäslaw IV. riki. Se seadis esfimesseks Wenne-usso keige üllema piiskoppi ka Wenne male, enne olli Krefa-ma keige üllem piiskop ühtlase Wenne rigi firriko ja usso asjad toimetand ja selletand. — Selle järrele sai

Jürri I. rigi peäle. Se allustas Musko linna ehitust aastal 1147, ja assutas ka weel monda teist linna. Pärrast tedda sai suurwürsti rigi peäle aastal 1157

Andreas I. Temma seadis pealinnaks Wladimiri linna, ja woitis mitmed ümberkaudsed wähhamad rigid ennese kätte. Ja need woldetud rigid ja maad said mitme kätte ärrajaetud. Sest se siis ka muist tulli, et Andreasse järrele igga pari aasta pärrast ennamiste jälle uus suurwürst wallitses; nende seast weel keige kuulsamad ollid:

Mikael I., Wsewolod III. ja Jürri II.

Peäle sedda lāksid ka keif muud asjad seggaseks, ni kui wallitsus issegi. Jürri II. järrele sai ta wend

Jaroslav II. sureks würstiks. Jo Jürri II. aial ollid Mongolid Asiamaal wāggewaks sanud, — tullid nüüd Jaroslawi aial, kui nemmad jo mitmed teised rahwad enne ärarawoitnud, ka Wennemale, aastal 1237. Ei lastnud nemmad kül Wenne rigi maid omma madega fokko, agga sundisid Wenne last ennestele fanged maksso maksma, — ja ollid Wennelased ühte luggu Mongolide kibeda sundmisse al liggi 230 aastat. — Nowgorodi riki ei putund nemmad mitte, kus Jaroslawi II. poeg Aleksander würstiks olli, kes Rootslaste sõawäed Nema jõe äres mitto korda ärra wõitis, mis pärrast temmale liignimmeks Newski tõsteti. (Keiser Peter I. lastis temma mällestusseks Peterburri linna ühhe floostri ehhitada, mis temma nimme järrele Aleksander Newski floostriks nimmetadi, ja lastis temma luud

firstoga senna sisse panna.) — Kui Jaroslav sai ärrasurnud, siis moisteti ta poeg Jaroslav III. sureks würstiks, aastal 1263. Sedda aeti ford ärra, agga woeti pärrast jälle taggasi. Temma wallitsusse aega olli 9 aastat, ja ta järgmisses sai ta norem wend

Wasili I. neljaks aastaks suurwürstiks. Nowgorodi rahwas teggi temmale wallitsuses tülli, agga Mongolide abbiga sai ta jälle nende peäle woimust. Sest Mongolid isse kinnitasid neid ammeti peäle. Temma järrele pandi würsti Aleksander Newski poeg

Demetrius sureks würstiks, kes 18 aastat wallitses. Temma surri, ja ta norem wend

Andreas II. sai ta assemele kümneks aastaks. — Musko linna olli jo üks würst asfunud. — Andreasse aial, kes waest wiisi wallitses, aias sesamma Musko würst Daniel nimmi, omma rigi pirišid laiema, ja se lābbi Musko eddespiddise põlwe aia surussele allust panni. — Kui Andreas sai ärrasurnud, siis lāksid Iweri würst Mikael

ja Musko würst Jürri sure würsti au ja rigi
párrast túllisse, funni Mongolid sedda asja
nenda selletasid, et

Jürri III. suurwürstiks sai. Agga sest
aiast pannid Mongolid Wenne laste peäle
weel rángemad makso-maksmist. Jürri, kes
nüüd suurwürst olli, láks isse Mongolide ül-
lema würsti jure, kossis selle ühhe õe enne-
sele abbikasaks ja tõstis Eweri würsti Mi-
kaeli peäle raslid kaebdussi, mis peäle, ilma
járrele fulamatta, Mikael árra tappeti. Jürri
finnitask jo Musko linna suurwürsti ja ka
ühthase Wenne rigi pealinnaks. Jürri III.
járgmisseks sai suurwürsti rigi peäle selle
árratappetud Mikaeli poeg

Aleksander II. Se lastis ühhe Mon-
golide sadiko árra tappa, kes Eweri makon-
das hirmsal kombel ristiusko püdis árrakau-
tada. Ta láks isse warssi sedda asja Mon-
golide üllema wallitseja jure selletama, agga
tedda tappeti seäl árra. Siis sai

Joannes I. suurwürstiks, kes õmmeti
hulga aia párrast üks õige ja tõssine wallit-
seja olli; ta olli waeste wasto wágga armo-

linne ja helde: kandis allati rahhakotti káes,
et waestele seált seest anda, kui tarwis pid-
di ollema. Ja et rahha kotti sel aial kalitaks
nimmetadi, sai ta rahhakotti kandmisse pár-
rast lianimme Kalita. — Temma finni-
tas jálle esitaks sure-würsti melewalda üle
teiste würstide, mis aega möda paljaks nim-
meks olli jánud, ja teiseks sedda, et ikka tem-
ma suggust sure-würsti rigi párra pid-
di sama; ta lastis Eweri rigi maad Musko ri-
giga kokko. — Wimaks Salomoni wiisil
mailmalikko asjade tühjust árratundes, löi
ta ennast koggoni rigi wallitussest lahti, an-
dis omma poja kátte otsust ja láks isse floost-
risse, kus ta ommad wiimsed páwad rahho-
lisselt árrasatis ja aastal 1340 surri.

Siimeon, Joannesse poeg, kes nüüd
suurwürst olli, püdis issa wiisil Wenne rigi
rahwast ue ellamisse jone peále sata. Ta
teggi ilma luggu piddamatta iggaühhele õi-
gust ja piddas kindlat seádust; murretses
Musko linna firrikuttesse kellad ja muud eh-
ted. Agga aastal 1346 tulli Wenne male
katt, mis mitto aastat innimesi laastas,

funni ka Simeon selle többe woimusse alla
jái ja aastal 1353 surri. Keige temma ello
aia olli Bennelastel Mongolide polest rah-
holinne põlw, muud kui et ikka wanna wisi
járrele makso piddi maksetama. Agga kui
párrast tedda ta wend

Joannes II. rigi peäle sai, áhwardasid
Mongolid Wenne rigile túlli tehha, mis
weel waewalt rigi úllem piiskop Aleksius ár-
rawaigistas. Joannese II. wallitsusse aega
olli 6 aastat, ja ta járgmisses sai Mongo-
lide polest moistetud úhhe wáhhema rigi
würst

Demetrius III. Agga se andis isse kah-
he aasta párrast wallitsust omma wáimehhe

Demetriusse IV. kátte, kes olli Joan-
nese II. poeg. Katk ja mitmed túllid teggid
ta wallitsusse hakkatus kibbedaks. Temma
aial sai Musko freml ehk los ehhitud, tehti
essimesed hóbbe rahhad ja ka suredtúkkid.
Temma iggatseminne, ni kui se ka keifide en-
diste suurwürstide iggatseminne olli olnud,
olli wágga, Mongolide kibbedast orjussest
omma maad ja rahwast peásta: láks soa-

wáega nende wasto, ja sai ka solm forda
woito, agga neljandamal forral jái alla ja
piddi diete kalli hinnaga rahho ostma, ja põl-
letadi peálegi Musko lin árra. — Suur-
würsti riik olli temma kátte diete pískes-
selt tulnud, agga ta kaswatas árrawoitmisse
lábbi hea túkki suremaks. Sest aia ja weel
ennam siis, kui Wenne maad Mongolidest
lahti said, hakkas Wenne riik túk túkkilt ae-
ga móda kaswama, et ta seks on sanud, mis
ta praego on. — Kui Demetrius IV. surri,
siis sai aastal 1389 ta járgmisses

Wassili II. Selle wallitsusse aeg olli
wágga mitme kessine: saggedaste ónne, ja
jálle ónnetust; willetsuste seast kúl olli tem-
male se keige kibbedam, et ta silmad peast
árra pisteti. Ja temmagi aial káisid Mon-
golid jálle Wennemaad risumas. Ta surri
aastal 1425. Siis sai

Wassili III, ja temma járrele

Joannes III. suurwürstiks, kes ommeti
úksford Wennemaad Mongolide pitkast kiu-
sust peástis, mis ka muist sepárrast forda
láks, et Mongolide würstid issekeses tul-

lisse ollid lāinud. Joannesse aial hakkas Wenne-ma ommaſt fehwoſſeſt jälle ülleſaia-ma ja ueste ellama; temma murreſſes Saſſa- ja Italiamaalt mitmed targad ammet-meistred, kes temma rahwaſt piddid oppeta-ma. — Ja peäle ſedda, et ta Mongolide kaeſt Wenne-maad peaſtis, woitis temma ka paljo wāhhematte wūrſtide riſiſid Muſko-ri-gile liſſaſs. Temma järgmiſſeſs moiſteti aastal 1505.

Wassili IV. Selle aial tullid Mongo-lid jälle kord Wenne male omma önne ka-tſuma, agga piddid häbbiga koiſo minnema. Temma järrele ſai öiete norelt aastal 1534.

Joannes IV. Se olli walli ja täie öi-guſſega mees, miſ pärraſt ta allamad tedda waljuſs Joannesſeſs nimmetafiſid. Temma ſeadis eſſimeſſed pärrifeſed ſoldatid (Stre-litſide wāe) kes pūſſidega jo laſkma oppiſid. (Agga ollid ſelle-aegſed pūſſid alles ilma luf-kuta, ja laſti tulle tuffidega lahti, — eſſi-meſſed luffud tehti 100 aastat pärraſt ſed-da.) — Joannes IV. woitis Kaſani ja Aſtra-kani kunningrigid ja ühhe oſſa Sibberi-

maad Wenne rigi maafs, ja hakkas ennaf-ſeſt aiaſt keige Wenne rigi wallitſejaſs nim-metama. — Temma aial, 4damal Junil, aastal 1561, ſai Ceſti-ma Rootſi wallitſuſſe alla, miſ enne Lānnemargi al olnud. — Temma järgmiſſeſs ſai aastal 1584 ta poeg Weodor I. Agga omma nödra mele ja moiſtuſſe pärraſt ei ſanud ta rigi wallitſuſſe ſega öiete korda, miſ pärraſt ta kawaſ käl-limees Poriſ Rodunow wallitſuſſe ot-ſuſt enneſe kätte kiſtus. Ja kui Weodor aastal 1598 ärra ſurri, ſiis aias

Poriſ ennafſt pärrifeſte ja täieſte rigi peäle. (Weodor I. olli wiimne Kuriki ſug-gu wallitſeja, ſeſt et ſe ſuggu jo hopiſ otſa olli lõpnud. Olli kül Weodoriſ üks wend Temetriuſ olnud, agga ſe kadduſ ärra, ilma et kegi temmaſt tõſſiſt arro ehk teādufſt olleſs ſanud: muifſt ütleſid, et Poriſ tedda ſallaja ärra laſknud tappa, muifſt, et ta weel pär-raſt elluſ olnud.) — Pärraſt Weodori ſur-ma olli Wenne rigil 14 aastat kibbe põl-li. Poriſ olli kül wallitſuſſe ja arro poleſt moiſtlik mees, agga Jummal a õnniſtamifſt

olli pudo: essite olli ta rikis kange kark, —
Musko linnas üks surri 127 tuhhat inni-
mest. Selle järrele fulutas ennast üks
kloostrišt arrajooksnud munk Weodori I.
wend Temetriusse ollewad, et ütles ennast
tapjatte kääst arrapeäsnud. Ja et ta ka
pissut Temetriusse näggo olli, heitis hulf
Wenne rahwast temma pole. Kodunow, kui
ennesel kitsast kääs näggi ollewad, tappis
ennast isse kihwtiga ärra, kui jo 8 aastat
wallitseja põlwe olli sanud piddada. — Kui
Wennelased wimaks arro said, et se mees,
kes ennast Temetriusse kitis ollewad, pettis
olli, tapsid naad tedda ärra aastal 1606,
kui ta jo terwe aasta olli hulland. Siis
sai üks üllem tener

Wassili Suiskoi sureks, würostiks ja
üllemaks wallitsejaks. Selle aial tullid weel
kolm walle, Temetriust üks teise järrele, kes
kui iggaüks omma otsa leidsid, agga omme-
riigi sure seggadusse sisse saatsid. Peäle sed-
da laastasid Polakad rõõwlitte kombel Wen-
nemaad, ja pannid wimaks Wassili Suis-
koi wangi. — Siis löid kähko Wennema

moistlikkud mehhed omma nou kofko ja moist-
sid aastal 1613 Wenne usso üllema piis-
koppi 16aastase poia täieks rigi wallitsejaks,
kes olli waljo Iwani abbikasa wenna sug-
gust. Selle nimmi olli

Mikael Romanow. — Selle suggu
on tännapawani Wenne riki, muist meeste
muist naeste poolt, wallitsemas. — Se olli
monne aia pärrast jälle üks wisikas ja moist-
lik wallitseja, kes rigi hea eest iggapiddi
wägga moistlikkult hoolt kandis. Temma
kallist wallitsusse aega olli 33 aastat. Tem-
ma aial sai keif Sibberi, ma Wenne wal-
litsusse alla. Ja kui ta aastal 1646 surri,
sai ta poeg

Aleksander III. rigi peäle. Ra temma
olli targa ja terrase arroga mees, kes keif
waewalissed kääsud ja seädussed parrandas
ja uendas, mis ta issa weel keif polnud toi-
metada joudnud. Aleksander olli 2 abbika-
sat ärra igganud: essimessega olli temmal
2 poega ja mitto tüttart, kelle seast üks Soh-
wia nimmeline wägga wallitsusse ahnitseja
olli, ja teise abbikasaga olli temmal üks ai-

nus poeg Peter. Aleksandri aial heitsid
Kassakad isse hea melega Wenne wallit-
susse alla; enne ollid nemmad Pola rigi
rahwas olnud. Ja kui Aleksander surri,
siis sai ta essimesse abikasa wannem poeg
Weodor III., aastal 1676, rigi wallitse-
jaks. Temmagi olli jälle moistlik wallitseja.
Ta seadis Musko linna essimesse sure koli
(Gymnasium.) Agga keikide allamatte kah-
hetsemisefks surri ta üsna norelt ja ilma
sugguta ärra, kui 6 aastat olli wallitsenud,
ja olli surma modi peäl omma pole-wenna
Peetri kätte wallitsust kinnitand, sest et ta
täiswend Iwan kúl wägga hea süddamega,
agga pissut nõdra arroga olli. Agga Iwani
õdde Sohvia, kes wallitsust ennese kätte
olli himmustand, ei sowinud sedda kogni
Peetrile, waid melitas selle aegse õppind
wäe (Strelitsid), 14 tuhhat meest, ennese
pole, ja kaskis omma wenda Iwanit rigi
peäle moista, agga selle nouga, et ta siis isse
wallitsejaks pididi sama. Agga Iwan, kes
issegi omma nõdrust kúl ärra tundis, tahtis,
et ka Petert ühtlase rigi wallitsejaks pididi

nimmetadama, kes siis alles kümne aastane
olli. Sai kúl Iwani tahtmisse järrele Peter
temmaga ühtlase ülemaks wallitsejaks mois-
tetud, agga se olli paljaks silmakirjaks, Soh-
wia ikka olli wallitseja, ni kui olli tahtnud.
Agga Peter, kes jo lapselõlmes wägga selge
arro ja moistussega olli, märkas warsti ärra-
nähha, et Sohvia wallitsussega jädawad
head ei woinud tulla, hakkas jo warmalt ar-
wama, kuidas ennast selle sure ammeti wasto
walmistada, mis pärrast ta kätte sai. —
Õppetaks ennesele, otsego mängi pärrast, pis-
sofesse kaardi wäe, kus hulkas ta isse solda-
tist peäle tenima hakkanud. Sedda möda,
kui wannemaks olli sanud, kâis ka isse sag-
gedaste rigi asjade toimetajatte hulkas, nen-
de teggemist kulamas ja tähhele pannemas.
Se teggi Sohviale hirmo, ta pididas nou
Petert sallaja förwale sata. Agga nelli sol-
datit, kes Sohvia rummalat nou teädsid,
andsid süddame tunnistusse waewa pärrast
sedda asja Peetrile teada. Silmapilk põg-
genes Peter ühte kindlasse kloostriisse. Ja
kui se luggu ka keikide moistlikkude ja au-

satte Musko linna ülle matte ja koddanikkudele teadawaks sai, löid keik ja ka Musko keige ülle piiskop Peetri pole. Ei aitnud siis Sohwial muud, kui et piddi alla wanduma. Ja Peter satis tedda floostrisse. Sest aiaſt, aastast 1689 jai

Peter I., lianimmega suur Peter, pärriseste ja üksi wallitsejaks. Sedda nüüd, mis wasto ta jo ommaſt lapse põlwest, isse ärranis ühhe nore Sweitsima mehhe lewordi nou warral ennast olli walmistand, sedda nüüd kui wallitseja täieste korda püdis sata. Ja ülle keige asjade sowis ja katsus omma rahwast targemaks ja parrema ellamisse järje ja jone peäle aidata. Selle nou pärrast käis ta isse mitmed maad läbbi, panni keik asjo holega tähhele, oppis mitmed ammetid weel isse ja murretses ka paljo õpind mehhi Wenne male. Ja kui ta nenda jälle aastal 1698 woõral maal olli, todi temmale Wini linna sannumid, et Sohwia ennast floostrist wälja aianud, ja lastnud Strelitsid rahwale fulutada, et Peter woõrale male ärra furnud. — Silmapilk ruttas

Peter kolopole — ja kui Musko linna olli joudnud, olli jo tülli waigistud ja tülli allustajad wangis, kes keik fange nuhtlusse alla said. Sest aiaſt kautas ta Strelitside wäe ja ka selle nimme hopis ärra; omma pole-de satis jälle floostrisse ja lastis surmani wahhi al piddada; omma abbikasa, kes Sohwia mõttid olli armastand, satis ta ka floostrisse.

Siis hakkas ta öiete tuggewaste riki iggast küljest kōhhendama. Agga üks asfi olli temmal pudo, mis ta wägga keigest süddamest olleks sowinud — temmal ei olnud Hommiko merre äres maad, kuhho kaubaaiamisse tarwis ühhe linna olleks woinud ehhitada. Pallus kül Rootsi kuningaga käest mitto korda hinna eest üht Ma tükki Some neme ärest; agga kui ta pallumist wasto ei woetud, siis ei aitnud temmal mu nou, kui et sõa läbbi asja omma rigi heaks korda sata — peälegi olli temmal õigus neid maid pärrida, mis pärrast ta kätte said, sest et need wannaste Wenne rigi maad ollid olnud, enne weel, enne kui kellegi teise käes ollid olnud. Peter satis hulga wägge Nar-

wa linna alla. Agga et Rootsi kuningas
parrajaste omma hopis ennam oppind wæga
Peetri wæe wasto joudis, ja et peälegi kan-
ge torm ja lumme tuiſt. Wennelaſtele lah-
hingi aial wasto olli, woeti muiſt Wenne
wägge wangi ja muiſt ſai oſa. Meid ſannu-
mid kuuldes ütles Peter: „Zean kûl, et
Rootſlaſed meie peäle monnikord woimuiſt
ſawad, agga kûllab ka aega möda nende
peäle oppime woimuiſt ſama.“ Selle järrele
läks Rootsi kuningas iſſe Polamale ſõddi-
ma, ja jättis muiſt wägge Wenne wæe wasto
hakkamiſſeks Wenne raiade peäle. Agga
jubba warſi woideti Zarto ümberkaudſed
maad Rootsi kâeſt ärra ja tûk hawal keif
need maad, ſenni kui Nawa jõe ſuni. Nüüd
olli Peter ſanud, mis ta ammo ſüddameſt
olli ihhaldanud — temmal olli nüüd üks tûk
Hommiſo-merre äriſt maad. Et ſe makoh-
t kûl üſna ſoone olli, ſiiski olli temmal keif aſi
ärra arwatud. 16mal Meio fu pawal 1703
tehti linna ehhituſſe alluſtus, ja nimmetas
Peter uut linna omma nimme järrele Pe-
terburriks. Peter laſkis Peterburriſſe

aſſuda iggaſt rigi nurgast keiſſuggu ammet-
mehhi ja rikſaid kaupmehhi. Ja kaſwis uus
lin ni joudſaſt ſuremaks, et ſeäl jo 9 aastat
pârraſt aſſutuiſt 1200 perrefonda ellamas
olli, ja 40 tuhhat tõmeſt ehhitaiſid weel al-
lati. Tahſid kûl Rootſlaſed Peetri ſeält ärra
aiada, agga Peter woiſis nüüd weel keif
Peterburri kubbermango ja ka Narwa linna
enneſe kätte. — Kamſatka-ma ſai aastal
1706 Wenne walliſuſſe alla. — Pârraſt
tulli Rootsi kuningas weel öiete ſure wæe-
hulgaga Wennemale, agga ſiis woeti ta
wägge 19 tuhhat meſt wangi ja muiſt tap-
peti ärra. Seſt aiast jai ta ni kehwaſ, et ta
ennam ſõa peäle woinud mõtteldagi. Wenne
walliſuſſe alla ſaid weel aastal 1710 üks
tûk Somemaad, ja Ceſti ja Ria kubber-
mang. Aastal 1711 koſſis ta enneſele üſna
alwaſt ſouſt ja koggoni ühhe waſe-lapſe ab-
biſafaks. Seſſammal aastal olli tal ka Tûrk-
laſtega teggemiſt — kus warſi rahho tehti.
Ja kui ſe Rootsi kuningas (Karel XII.),
kes ſia male ta waenlane olnud, ſõas mahha
olli laſtud, ſiis ſai aastal 1721 Rootſiga

rahho tehtud. Sest aiast sowis rahwas temmale nimmeks: „Wannematte Ma is-sa ja keige Wennerigi keiser.“ Set sammal aastal, kui Rootsiga ärra olli leppitud, seadis Peter Sinodi kohto, laskis piibli ramato Wenne kelesse kirjutada ja alwalt müa, ja aastal 1724 assutas ta Peterburrisse sure foli. — Kurri paise tappis tedda 28mal Nari fu päwal, aastal 1725, kui ta 52 aastat wanna olli ja 36 aastat wallitsenud, nenda, et ta mällestus jääb iggaweste. — Peetri asfemele sai ta järrelejänud abbikasa

Katarina I., kes keikis sedda eddasi ja korda noudis aiada, mis Peter peäle olli hakkanud ja temmast polele jänud. Agga ta surri jo kahhe aasta pärrast ärra. Ja et temmast ennesest Peetrile agga ükspäinis 2 tüttart (Anna ja Elisabet) ollid sündinud, sepärrast nimmetas ta Peetri esfimesse abbikasa 11 aastase poia

Peetri II. rigi pärriaks. Agga kui rigi illemad wannemad selle nimmel kolm aastat ollid wallitsenud, surri ta rougesse ärra. Siis sai Peetri I. pole-wenna Iwani tüttar

Anna rigi pärriaks, kes olli Kurama hertsogi abbikasaks olnud ja lesseks jänud. Selle wallitsusse aega olli 7 aastat. Temma järgmiseks sai Peetri ennese tüttar

Elisabet. Kui se 20 aastat moistlikkust sai wallitsenud, andis ta otsust omma wannema de Anna poia

Peetri III. kätte. Temma löi ennast pole aasta pärrast wallitsussest lahti ja surri. Nüüd sai aastal 1762 temma abbikasa

Katarina II. aujarge peäle. Se wallitses otsego emma 35 aastat. Nimmetadi tedda ka sepärrast sureks Katarinaks. Aastal 1773 laskis ta selle ossa Polamaad Wenne rigiga kokko, mis nüüd walgeks Wennemaaks nimmetakse. Mitto loune poolt Siropama wähhemat würsti Türgi raialt andsid endid ja omma maid isse Wenne moistlikko wallitsusse alla. Se pahhandas Türlast; ta kippus Wenne rigi peäle; agga Wenenelased õppetasi tedda koddolemma. Aastal 1795 said keik Pola rigi maad Wenne, Döstrigi ja Preisi keskis ärra jaetud; ja sel sammal aastal sai ka Kurama Wenne rigi

fubbermanguks. Peäle neid sündussi laskis Katarina woðrailt mailt peäle 50 tuhhat inimeft loune pole Wenne male asfuda; lasfis rougid pannema hakkata; rigi seestpiddise faubaaiamisfe fergitusseks pabberi rahhad tehha; fandis folide eest hoolt ja toimetas weel monda muud. Kui ta aastal 1796 surri, siis sai ta poeg

Paul I. keisriks. Kui se 5 aastat iggaühhele õigust tehhes olli wallitsenud, surri ta ärra, ja ta assemele sai aastal 1801 ta poeg

Aleksander I., kes keikis hopis ennam toimetas, kui ükski sedda olleks moistnud arwata. Mis ial ueaia põlwe järrele parrandada ja uendada sündis, se sai. Agga ta kallist moistlikko ja rahhonoudlikko wallitsust segasid. Türklased, Rootslased ja keige wimakš Prantsused, kes rõõwlitte wiisil Wenne male suurt kahjo teggid. Et Rootslased temma rahhule mitmel wiisil solkiaks ollid, ei aitnud temmal muud nou, kui et moõga läbbi rahho sundida, ja woitis siis Rootslase kääst ärra keik Some maad. Ka Türklased sunniti rahhule, ni kui Prantsusedki. Kuida Prant-

sused hulland, ja mis nemmad sellega otse isse otsinud, sest on luggeda ses ramatus, mis nimme kannab: „Wenne südda ja Wenne hing.“ — Armisa isalikk keisri Aleksandri järrele sai, kui 19mal Nowembril, aastal 1825, Taganroffi linnas olli ärra surnud, ta wend

Nikolaus I. keisriks, kes omma wenna wiisil nisamma isä kombel omma allamid wallitsend ja praego weel wallitseb. — Agga temmagi rahho ja armo wallitsust soltisid 1826 aastast 1829 aastani Persia ja Türgi rahwas, kelle wasto ta omma tõsist isä- ja wenna armo meelt õiete täieste üllesnaitis, et ta neile ärrawoidetud maad peaaego sutumaks taggasi andis. Aastal 1830 mäsasid Polakad. Ja jälle aasta pärrast (1831) laastas kolera tõbbi paljo rahwast; ja nisamma jälle pari aasta eest. Keikide sünduste jures on ta iggapiddi teoga sedda tõeks näitnud, et kül süddamest peaktime ütlemä: „Summal pitkendago sesuggust wallitsust!“

311 Res teise waewast wâssib?

Tallopoeg tõi kohtosaksale härja pariga
koorma puid ja küssis selle eest üks taaler.
Saks piddas sedda kalliks. Tallopoeg ütles:
„Teie lasfete õiguse mõistmisse eest ka taalri
maks, ja polle Teil seal jures ühtegi wae-
wa.“ — „Jah sõbber,“ hüdis saks, „se on
ka pea rõ.“ — „Se on ka pea rõ,“ wastas
tallopoeg, „minno härjad weddasid ka peaga.“

Alhne ei holi teisest.

Üks Juud olli ühhe ausa mehhele faks
sadda taalert rahha laenand ühheksa prot-
sendi peale. Se mees ei jõudnud termini
piddada ja Juud kaebas kohtusse. Järrel-
kulades tulli jut ka intressist. „Agga,“ üt-
les kohto herra, „kust se tulleb, et wae-
se mehhe fåest 9 protsenti küssite? Eks teie
tea, et Zummal peakohtas on, kes üllewelt
keige meie teggude peale watab. Rohkemalt
ei tohhi kui agga 6 protsenti wõtta.“ —
„Hea küll,“ wastas Juud, „kui armas
Zummal üllewelt mahha watab, siis pais-
tab 9 temmal nenda kui 6 on.“

Teada: andminne.

Perno = linnaš, ramato trükkia Pormi
jures on sada:

- 1) „Põllomehhe ait. Öppetakse: lo-
jüste arstimist, meßilaste piddamist ja
wilja seemne leutamist. Lõppeotsas: põl-
lend ehk raiutud hawade parrandamist.”

Maksab walmis pogitud 25 fopp. hõbb.

- 2) „Petlemma eßsimenne Soulo
Pühha, ehk Jesuße Kristuße sündi-
minne Petlemmas Sudamaal.”

Maksab walmis pogitud 8 fopp. hõbb.
